

SCIENCEZONE

ONLINE SCIENTIFIC
CONFERENCES

Conference On Legal Science

No.1 (2)

2024

МУНДАРИЖА

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Hazratov Mexriddin Faxriddin o'g'li

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BIZNESNI MOLIYALASHTIRISHGA OID
XALQARO TAJRIBA: YEVRORA HAMDA AQSH MISOLIDA 3-7

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BIZNESNI MOLIYALASHTIRISHGA OID XALQARO TAJRIBA: YEVROPA HAMDA AQSH MISOLIDA

Xazratov Mexriddin Faxriddin o'g'li | h.mex@mail.ru

Toshkent davlat yuridik universiteti magistranti

Annotatsiya. Mazkur tezisdagi raqamli iqtisodiyot sharoitida biznesni moliyalashtirishga oid xalqaro tajriba tahlil qilinadi. Biznes sohasida raqamli iqtisodiyotning o'rnini, moliyalashtirishning yangi turlariga oid munosabatlar hamda ularni tartibga soluvchi chet el davlatlaridagi normalar haqida muallifning fikr-mulohazalari (xulosa) bayon etiladi.

Kalit so'zlar: Raqamli iqtisodiyot, biznes, fintech, elektron pul, kriptovalyuta.

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF BUSINESS FINANCING IN THE DIGITAL ECONOMY: THE EXAMPLES OF EUROPE AND THE USA

Khazratov Mehriddin Fakhriddin o'g'li

Master's degree student of Tashkent State University of Law

Abstract. This thesis analyzes the international experience of business financing in the context of the digital economy. The author's opinion (conclusion) about the role of the digital economy in the field of business, relations with new types of financing and the norms of foreign countries that regulate them are presented.

Keywords: Digital economy, business, fintech, electronic money, cryptocurrency.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida biznesni moliyalashtirish, ayniqsa kichik va o'rta biznes hamda startaplar(boshlanish) uchun muhim mavzudir. Raqamli texnologiyalar va yangi iqtisodiy modellar tufayli biznesni moliyalashtirishning ko'plab yangi usullari paydo bo'ldi.

Yevropa Ittifoqi o'nlab yillardan beri iqtisodiy siyosatining bir qismi sifatida texnologiyalar bilan shug'ullanib kelmoqda, bu qisman AQSh, Yaponiya, Osiyo "yo'lbarzlari" iqtisodiyotlari va so'nggi paytlarda Xitoy tomonidan yuzaga keltirilgan sanoat muammolariga javobandir. Uning maqsadi 27 a'zo davlatlarini, Yevropa iqtisodiy hududi (EEA) tarkibidagi to'rt mamlakatni qamrab olgan raqamli yagona bozorni (digital single market - DSM) yaratishdir. Raqamli savdo to'siqlarini bartaraf etish yiliga qo'shimcha 415 milliard yevro YAIMga hissa qo'shishi kutilmoqda, shuningdek, uning ma'lumotlar (data) iqtisodiyoti 2020-yilga kelib 700 milliard yevroga yetishi yoki YAIMning 4 foizini tashkil etishi mumkin. DSM Yevropa Komissiyasi tomonidan ishlab chiqilgan umumiy qonuniy doira bilan qo'llab-quvvatlanadi, bu jamoat maslahatlari va Yevropa tartibga solish tarmoqlari orqali amalga oshiriladi va Yevropa Parlamenti va Vazirlar Kengashi tomonidan nazorat qilinadi. Bu DSMni Raqamli iqtisodiyot va iamiyat indeksi (DESI - Digital Economy and Society Index) kabi tahliliy hisobotlar va batafsil statistikalar bilan mustahkamlaydi, bu esa a'zo davlatlar va raqobatchi mamlakatlarning solishtirma ko'rsatkichlarini kuzatish imkonini beradi. Masalan, YEI ishchilarning texnologik mahoratdagi tafovutlar va bir-biriga mos kelmasliklarni aniqlagan, bunda Yevropa Ittifoqining mehnat kuchining taxminan 40 foizi o'zining raqamli ko'nikmalarini yaxshilashiga muhtoj, 70 million fuqaro esa asosiy savodxonlik va hisob-kitob ko'nikmalaridan mahrum hisoblanadi. Fuqarolar biznes va hukumatlarga ishonch hosil qilishlari kerak bo'lganligi sababli, ular raqamli xizmatlardan foydalanish va qabul qilishdan oldin, kiberxavfsizlik va Umumiy ma'lumotlarni himoya qilish reglamenti (GDPR - General Data Protection Regulation[1]) bo'yicha chora-tadbirlar ko'rilgan[2].

Yevropa bank boshqarmasi, Yevropa qimmatli qog'ozlar va bozorlar boshqarmasi va Yevropa sug'urta va kasbiy nafaqa boshqarmalari YEIda moliyaviy nazorat organlari hisoblanadi. Ushbu organlar YEI mamlakatlarida fintechning taraqqiyoti baholanishini o'lchaydi va internet-banking, kiberxavfsizlik, moliyaviy xizmatlardan foydalanuvchilarning huquqlarini himoya qilish kabi sohalarni tartibga solish bo'yicha normativ hujjatlarni tayyorlaydi.

To'lov xizmatlarini huquqiy tartibga solish: 2013-yil iyul oyida Yevropa Komissiyasi yangi moliyaviy normativ hujjatlar jamlanmasini e'lon qildi. Bu quyidagilarni o'z ichiga oladi: 1) 2015/2366-sonli Yevropa Ittifoqi to'lov xizmatlari Direktivasi (PSD2)[3], bu PSD Direktivasi I ni bekor qilgan; 2) 2015-yil 29-apreldagi 2015/751-sonli Yevropa Ittifoqi Reglamenti, bu kartalar yordamida to'lov amaliyotlarini amalga oshirish uchun komissiyalarni joriy haqidagi hujjatdir. PSD II Direktivasi 2016-yil 12-yanvarda kuchga kirgan.

Kriptoalyuta: 2019-yil yanvarda Yevropa Bank nazorati boshqarmasi va Yevropa qimmatli qog'ozlar va bozorlar boshqarmasi YEI kriptoaktivlar bozorining hozirgi va kelajakdagi tartibga solinishi to'g'risida hisobotni chop etdi[4]. Yevropa qimmatli qog'ozlar va bozorlar boshqarmasi ko'pchilik kriptoaktivlarning Moliyaviy instrumentlar bozori direktivasi (MiFID II)[5] doirasida moliyaviy instrumentlar sifatida tasniflanishini ta'kidlaydi, ammo milliy hokimiyatlar kriptoalyutalarning aniq xususiyatlariga mavjud talablarni moslashtirish va talqin qilishda muammolarga duch kelmoqdalar. Shu bilan birga, bir qator kriptoaktivlar mavjud normativ bazadan tashqarida qolmoqda. Kriptoaktivlarning eng erta va eng mashhur misoli kriptoalyutalar bo'lib, ular virtual valyutaning maxsus turi hisoblanadi. Yevropa qonunchilari virtual valyuta almashinuvchilari va hamyon provayderlariga "Pul yuvishga qarshi kurashish" direktivasi[6] ta'sirini kengaytirishga kelishib oldilar. 2018-yilgi Yevropa Ittifoqi "Beshinchi pul yuvishga qarshi kurashish" Direktivasi virtual valyutaning aniq tushunchasini o'z ichiga oladi, bu esa barcha mashhur kriptoalyutalarni qamrab oladi. Shu munosabat bilan ekspertlar direktivani Yevropa Ittifoqida blokcheynning qattiq tartibga solinish yo'lidagi qadam deb atashmoqda.

Kraudfanding va P2P (peer-to-peer) kreditlash platformalari Internetdan foydalanishning kengayishi va kredit xavfini avtomatik baholash uchun moliyaviy texnologiyalarning rivojlanishi natijasida 2000-yillarning boshlarida AQShda paydo bo'ldi. AQSh kraudfanding sohasida talablarni yumshatishga, platforma operatorlari va qimmatli qog'ozlar chiqaruvchilariga qo'yiladigan talablarni kamaytirishga va investorlarni himoya qilishga qaratilgan tartibga solish rejimini joriy etdi.

2012-yil aprelda AQSh hukumati biznesni rag'batlantirish va startaplarni qo'llab-quvvatlash maqsadida JOBS (Jumpstart Our Business Startups)[7] qonunini qabul qildi. Yangi qonunga ko'ra, mablag' yig'ishni amalga oshiruvchi kompaniyalar AQShda ro'yxatdan o'tishi kerak, va ular 12 oy ichida kraudfanding

platformalari orqali 1,07 million dollardan ko'p mablag'ni jalb qilmasligi kerak. AQSh fuqarolari kraudfandingga sarmoya kiritishi mumkin, ammo ularning sof kapitali va yillik daromadiga asoslangan investitsiya cheklovlari mavjud.

Kriptovalyutalar bo'yicha, AQSh federal hukumati pul birliklariga qonuniy to'lov vositasi maqomini berish huquqiga ega. Federal qonunchilikka ko'ra, kriptovalyutalar AQShda bunday qonuniy to'lov vositasi hisoblanmaydi. Biroq, AQShda kriptovalyutalarni "pul" va "mablag'lar" sifatida ko'rib chiqishni taklif qiluvchi bir nechta qonuniy holatlar mavjud. 2019-yil may oyida FinCEN konvertatsiya qilinadigan virtual valyutalarni o'z ichiga olgan biznes modellariga qo'llaniladigan FinCEN qoidalarini tushuntiruvchi ko'rsatma chiqargan[8]. Mazkur ko'rsatmalarda IRS (Internal Revenue Service) shuningdek, Bitcoin kabi virtual valyutalar yordamida amalga oshiriladigan soliqqa tortiladigan operatsiyalar bo'yicha ko'rsatmalar chiqarildi.

AQShning kriptovalyuta bo'yicha shtat qonunchiligi: AQSh hukumati hali blockchain va kriptovalyuta texnologiyalarini tartibga solish uchun o'z konstitutsion vakolatlaridan foydalanmaganligi sababli, shtatlar o'z qonunchiliklarini qo'llash erkinligiga ega va ayrim shtatlar buni allaqachon amalga oshirgan. Masalan, Arizona shtatida 2017-yilda blockchain va smart shartnomalarni tartibga soluvchi 2417-raqamli qonun loyihasi qabul qilindi. Vermont shtati blockchinda kiritilgan ma'lumotlarni sud jarayonida dalil sifatida tan olishni, autentifikatsiyasiz qabul qilishni nazarda tutuvchi qonunni qabul qildi. Delaver shtati ham blockchain texnologiyasidan foydalangan holda ijobiy qadamlar tashladi. Boshqa shtatlar (jumladan, Alabama, Konektikut, Shimoliy Karolina va Vashington) o'z pul o'tkazma qonunlariga virtual valyutani qo'shish orqali o'zgartirishlar kiritdilar[9].

Shunday qilib, raqamli bank xizmatlarining rivojlanishi ham foydalar (innovatsiyalar va yangi ish o'rinlarining yaratilishi), ham muammolar (nazoratsiz murakkablik, ma'lumotlarning oqib ketishi va iste'molchilar huquqlariga tahdidlar) keltiradi. Yevropa Ittifoqi va AQSh shtatlari hukumatlarining muammolarni hal qilish yo'li raqamli bank xizmatlarining rivojlanishini kuchli nazorat qilishdan iborat.

REFERENCES:

1. (Yevropa Ittifoqi) 2016/1148-raqamli direktiva, Ittifoq bo'ylab tarmoq va axborot tizimlarining umumiy yuqori darajadagi xavfsizligi uchun choralarni belgilaydi. <https://gdpr-info.eu/>
2. Trends in regulating the global digital economy, Ewan Sutherland LINK Centre, University of the Witwatersrand
3. <https://eur-lex.europa.eu/> (Yevropa Ittifoqining rasmiy huquqiy hujjatlar web sayti)
4. <https://www.eba.europa.eu/> EBA reports on crypto-assets
5. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32014L0065> (MiDID II)
6. Anti-money-laundering Directive <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>
7. Spotlight on Jumpstart Our Business Startups <https://www.sec.gov/spotlight/jobs-act>
8. Application of FinCEN's Regulations to Certain Business Models Involving Convertible Virtual Currencies. <https://www.fincen.gov/>
9. LEGAL REGULATION OF DIGITAL FINANCING IN RUSSIA AND FOREIGN COUNTRIES, Evgenia E. Frolova and Elena P. Ermakova.